

ผลผลิตและต้นทุนของธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์ เป็นธุรกิจที่ให้บริการด้านการรับฝากเงินจากประชาชน และให้กู้ยืมแก่นักลงทุนทั่วไป รายได้ของธนาคารส่วนใหญ่ได้จากดอกเบี้ยรับจากสินเชื่อบริการประเภทต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 80-90 และส่วนที่เหลือเป็นรายได้จากค่าธรรมเนียม (ดูตารางที่ 2.1) เช่น รายได้ที่ เป็นดอกเบี้ยของธนาคารกรุงเทพคิดเป็นร้อยละ 94.32 ในปี 2526 รายได้ลดลงเหลือร้อยละ 91.89 ในปี 2534 รายได้ประเภทดอกเบี้ยมีแนวโน้มลดลงแทบทุกธนาคาร มีเพียงธนาคารนครหลวงไทย เท่านั้นที่รายได้ส่วนนี้เพิ่มสูงขึ้น การที่รายได้ประเภทดอกเบี้ยของธนาคารมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีการเพิ่มการให้บริการอื่น ๆ มากขึ้น ทำให้รายได้จากการให้บริการรวมสูงขึ้น และเนื่องจากในปัจจุบันการแข่งขันในกลุ่มของธนาคารพาณิชย์มีมากขึ้น ทั้งการแข่งขันด้านราคา คือ อัตราดอกเบี้ย การแข่งขันด้านบริการ เทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงทำให้รายได้จากส่วนต่างของดอกเบี้ยรับและจ่ายลดลง ธนาคารจึงต้องหารายได้ส่วนอื่นมาชดเชย ซึ่งได้มาจากการเพิ่มการให้บริการด้านการเงินอื่น ๆ จึงทำให้รายได้ประเภทค่าธรรมเนียมมีแนวโน้มที่จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น

2.1 ผลผลิตหรือการให้บริการซึ่งจะนำรายได้มาสู่ธนาคารพาณิชย์

ผลผลิตหรือบริการของธนาคารพาณิชย์มีหลายประเภทด้วยกัน บริการเหล่านี้ธนาคารพาณิชย์ได้แยกประเภทตามลักษณะของผลตอบแทนเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ หากธนาคารต้องจ่ายเงินให้แก่ลูกค้าไปก่อน ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยเป็นค่าบริการ และหากเป็นบริการประเภทที่ธนาคารให้ความสะดวกแก่ลูกค้า ธนาคารจะคิดค่าบริการเป็นค่าธรรมเนียม บริการที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์แบ่งเป็น

2.1.1. บริการที่ให้ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยและเงินปันผล ซึ่งผลตอบแทนประเภทดอกเบี้ยและเงินปันผลเป็นรายได้ส่วนใหญ่ของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งได้มาจากการให้กู้ยืมแก่บุคคลทั่วไป ในรูปสินเชื่อบริการประเภทต่าง ๆ และอีกส่วนหนึ่งได้จากการลงทุน

ตารางที่ 2.1 สัดส่วนของรายได้ที่เป็นดอกเบี้ยต่อรายได้ทั้งหมด (ร้อยละ)

ธนาคาร	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534
กรุงเทพฯ	94.32	94.78	94.94	91.55	91.60	90.54	90.22	90.10	91.89
กรุงไทย	95.85	97.01	96.66	95.96	89.01	90.93	93.74	92.78	94.24
กสิกรไทย	95.05	95.44	95.14	94.22	91.47	90.97	90.95	92.82	90.97
ไทยพาณิชย์	94.28	94.87	92.89	88.93	96.63	88.88	88.58	90.42	91.02
กรุงศรีอยุธยา	96.58	97.73	94.22	90.41	83.99	91.51	93.09	90.19	90.67
ทหารไทย	91.64	92.41	96.97	89.85	90.06	90.10	90.49	90.87	91.59
มหานคร	91.14	90.55	99.77	84.69	89.78	91.12	91.71	97.48	96.33
กรุงเทพฯพาณิชย์	96.67	94.24	96.72	91.92	96.41	91.92	91.50	93.62	94.82
นครหลวงไทย	88.98	92.17	97.19	97.45	83.81	94.64	93.08	94.05	93.96
ศรีนคร	93.16	94.52	96.12	86.47	90.54	87.09	85.70	90.68	91.63
เอเชีย	94.48	96.67	97.30	83.90	92.10	87.21	88.12	91.29	90.33
ไทยทุน	95.15	95.89	95.32	95.82	94.47	95.32	95.51	96.03	96.40
สหธนาคาร	94.40	94.87	93.82	91.15	87.32	92.41	90.80	94.59	93.59
นครธน	94.57	94.77	93.06	85.94	86.51	88.57	89.46	89.71	90.79
แหลมทอง	83.35	88.76	88.62	91.34	83.94	86.43	83.79	90.07	84.42

ในหลักทรัพย์ เช่น การถือพันธบัตรรัฐบาล เงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือเงินฝากในต่างประเทศ เป็นต้น แหล่งที่มาของดอกเบี้ยประกอบด้วย

- สินเชื่อ คือการที่ธนาคารให้ลูกค้ากู้ยืมเงินจำนวนหนึ่ง โดยมีกำหนดเวลาชำระหนี้ที่แน่นอน ซึ่งอาจจะชำระหนี้เงินต้นคืนเพียงครั้งเดียวเต็มจำนวน หรือโดยการผ่อนชำระเป็นงวด ๆ และธนาคารจะคิดดอกเบี้ยตามอัตราที่ตกลงกัน แต่ต้องไม่เกินอัตราสูงสุดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ เงินให้กู้ยืมอาจจะมีการแบ่งเป็นประเภทตามวัตถุประสงค์การกู้ยืม เช่น สินเชื่อเพื่อการศึกษา สินเชื่อเพื่อการเกษตร สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อเพื่อการค้า ฯลฯ สินเชื่อแต่ละประเภทธนาคารจะคิดอัตราดอกเบี้ยแตกต่างกัน และเงื่อนไขการชำระเงินต้นคืน ธนาคารก็ชำระคืนในระยะเวลาที่แตกต่างกันด้วย เช่น สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยชำระดอกเบี้ยพร้อมเงินต้นทุก ๆ เดือน สินเชื่อเพื่อการเกษตรชำระเฉพาะดอกเบี้ยและเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวจึงชำระเงินต้นทั้งหมด

- เงินเบิกเกินบัญชี (Overdrafts) คือการที่ธนาคารให้ลูกค้าเงินฝากประเภทกระแสรายวันสามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ในวงเงินจำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการ และใช้เงินในลักษณะหมุนเวียน

วิธีการให้กู้ยืมในรูปเงินเบิกเกินบัญชี แตกต่างกับการให้สินเชื่อคือ

1) สินเชื่อลูกค้าจะรับเงินจำนวนที่กู้ไปหมดทั้งจำนวนครั้งเดียว โดยลูกค้าจะต้องเสียดอกเบี้ยตามจำนวนเงินที่กู้คืนเต็มจำนวน ส่วนการเบิกเงินเกินบัญชีลูกค้าจะถอนเงินฝากออกจากบัญชีเงินฝากกระแสรายวันตามจำนวนที่ต้องการใช้ โดยเสียดอกเบี้ยตามจำนวนเงินที่ถอน

2) การให้ลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชีนั้น โดยปกติจะมีเงินหมุนเวียนเข้าออกในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันอยู่เสมอ บางครั้งอาจจะไม่กู้เลยบัญชีกระแสรายวันก็กลายเป็นเงินฝาก

3) ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยทบต้นทุกเดือนในการเบิกเงินเกินบัญชี ส่วนสินเชื่อจะคิดดอกเบี้ยจากเงินต้นและไม่คิดทบต้น

4) เงินเบิกเกินบัญชีมีการเคลื่อนไหวมาก ธนาคารไม่สามารถบริหารเงินให้ลูกค้าได้ เนื่องจากธนาคารต้องดำรงสภาพคล่องไว้

- การซื้อลดตั๋วเงิน คือการที่ลูกค้านำตั๋วเงินมาขายลดให้แก่ธนาคารก่อนที่ตั๋วเงินนี้จะถึงกำหนดระยะเวลาชำระเงิน หรือคือการที่ธนาคารให้กู้ยืมเงินโดยลูกค้ามอบตั๋วเงินเป็นหลักประกัน ตั๋วเงินประกอบด้วย

- ตั๋วเงินภายในประเทศ (Domestic Bills) คือตั๋วเงินที่ผู้ออกตั๋วและผู้จ่ายเงินอยู่ในประเทศไทย

- ตั๋วเงินต่างประเทศ (Foreign Bills) คือตั๋วเงินที่ผู้ออกตั๋วหรือผู้จ่ายเงินฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในต่างประเทศ

ตั๋วเงินในประเทศที่ธนาคารรับซื้อมีอยู่ 3 ประเภท คือ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และ เช็ค

ก) ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 908 บัญญัติว่า "อันว่าตั๋วแลกเงินคือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งบุคคลคนหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับเงิน"

ข) ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Note) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 982 บัญญัติว่า "อันว่าตั๋วสัญญาใช้เงินคือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้ออกตั๋ว ให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งหรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้รับเงิน"

ค) เช็ค (Cheque) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 987 บัญญัติว่า "อันว่าเช็คคั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง อันเรียกว่าผู้รับเงิน"

การให้กู้ยืมโดยวิธีซื้อลดตั๋วเงินนั้น เป็นการให้กู้ยืมระยะสั้นกว่าการให้กู้ยืมในรูปแบบสินเชื่อหรือเงินเบิกเงินบัญชี เพราะปกติตั๋วเงินมีกำหนดระยะเวลาสั้นเพียง 15 วัน 30 วัน และมักจะไม่เกิน 6 เดือน นอกจากนี้ตั๋วเงินมีลักษณะสภาพคล่องในตัว (Self-Liquidating Paper) เงินกู้ชนิดนี้สามารถชำระคืนทันทีที่ผู้ได้โดยตัวเอกสารนั่นเอง ธนาคารสามารถนำตั๋วเงินนั้นไปขายลดในตลาดได้

- เงินลงทุนในหลักทรัพย์ เงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์ระดมได้จากประชาชนนั้น ธนาคารจะนำมาให้กู้ยืม อีกส่วนจะต้องจัดสรรเป็นเงินสำรองตามกฎหมาย และบางส่วนนำไปลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ ซึ่งผลตอบแทนที่ได้อยู่ในรูปของเงินปันผล เงินลงทุนในหลักทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์แบ่งเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ

1. ตั๋วเงินคลัง คือ ตราสารที่รัฐบาลออกเองโดยตรงเพื่อเป็นการกู้เงินสำหรับชดเชยงบประมาณขาดดุลประจำปี เมื่อธนาคารมีเงินสดคงเหลือ เกินกว่าที่ต้องดำรงเงินสดสำรองตามกฎหมาย ก็สามารถลงทุนในระยะสั้นในรูปของตั๋วเงินคลังได้ ซึ่งปัจจุบันมีอายุระหว่าง 7-182 วัน

2. พันธบัตรรัฐบาลไทย เป็นตราสารที่รัฐบาลออกให้ เป็นหลักฐานในการกู้ยืมระยะยาวตั้งแต่ 5-15 ปี เพื่อนำไปใช้ตามงบประมาณประจำปีของประเทศ พันธบัตรรัฐบาลมี 3 ประเภทคือ

1) เงินลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล การซื้อขายพันธบัตรของรัฐบาลส่วนหนึ่ง เป็นไปตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด อีกส่วนหนึ่งเป็นการลงทุนหาผลประโยชน์ของธนาคารพาณิชย์ได้ทางหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะได้เป็นดอกเบี้ยหรือส่วนลด ยังได้เป็นรูปกำไรส่วนทุน พันธบัตรรัฐบาลมีหลายประเภท เช่น พันธบัตรลงทุน ซึ่งจำหน่ายให้แก่นิติบุคคลเท่านั้น นิติบุคคลที่ถือจะต้องเสียภาษีเงินได้ และไม่มีสิทธิขายคืนให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทย พันธบัตรออมทรัพย์ เป็นพันธบัตรที่จะจำหน่ายให้แก่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล เพื่อสาธารณกุศล ผู้ถือพันธบัตรได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ และมีสิทธิขายคืนแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ ชนิดสุดท้ายได้แก่พันธบัตรเงินกู้ ซึ่งจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป และนิติบุคคล เพื่อเป็นสาธารณะกุศล บุคคลธรรมดาก็จะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ ส่วนนิติบุคคลต้องเสียภาษีเงินได้ และผู้ถือไม่มีสิทธิขายคืนแก่ธนาคารแห่งประเทศไทย

2) เงินลงทุนในหลักทรัพย์จดทะเบียนและรับอนุญาต ได้แก่ บริษัทในเครือ และหุ้นของหลักทรัพย์ที่มีการจดทะเบียนตามกฎหมาย

3) เงินลงทุนในหลักทรัพย์อื่น ๆ

3. พันธบัตรที่ออกโดยรัฐบาลค้า ได้แก่ ตราสารการกู้ยืมเงินระยะยาวซึ่งออกโดยองค์การรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ หรือนิติบุคคล ที่จัดขึ้นโดยมีกฎหมายเฉพาะ

4. พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นตราสารที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ออกเพื่อชำระไว้ซึ่งเสถียรภาพของเงินตรา โดยป้องกันการไหลออกของเงินตราต่างประเทศ และป้องกันปัญหาเงินเฟ้อ

ตารางที่ 2.2 แสดงปริมาณเงินลงทุนในหลักทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทย ซึ่งสังเกตได้ว่าปริมาณลงทุนในหลักทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งตั้งแต่ปี 2530 ถึง 2534 มิได้เปลี่ยนแปลงมากนัก มีเพียงธนาคารมหานครซึ่งมีการลงทุนในหลักทรัพย์ลดลงมาก จาก 6,178 ล้านบาทในปี 2530 เหลือเพียง 3,695 ล้านบาทในปี 2534 และ เมื่อพิจารณาสัดส่วนของสินเชื่อ และเงินลงทุนในหลักทรัพย์ต่อสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ (ดูตารางที่ 2.3 และ ตารางที่ 2.4) สินเชื่อต่อสินทรัพย์มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 60 ขณะที่เงินลงทุนในหลักทรัพย์คิดเป็นสัดส่วนต่อสินทรัพย์น้อยกว่าร้อยละ 20

2.1.2 ผลผลิตที่ให้ผลตอบแทนเป็นค่าธรรมเนียม ผลผลิตประเภทนี้ เพิ่มความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ขยายบริการทางการเงินได้มากขึ้น บริการต่าง ๆ ของธนาคารนอกเหนือจากการให้กู้ยืม ได้แก่

- การค้าประกัน (Letter of Guarantee) คือ การที่ธนาคารพาณิชย์เข้าผูกพันตนในฐานะผู้ค้าประกันลูกค้าในการปฏิบัติตามสัญญา หรือข้อผูกพันต่าง ๆ ต่อบุคคลอื่นอีกฝ่ายหนึ่ง หากลูกค้าไม่ปฏิบัติตามสัญญา และมีความเสียหายเกิดขึ้นตามที่ธนาคารได้ค้าประกันไว้ ธนาคารจะต้องรับผิดชอบ และชดใช้แก่เจ้าหนี้ การค้าประกันของธนาคารพาณิชย์แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่

ตารางที่ 2.2 ปริมาณเงินลงทุนในหลักทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทย (ล้านบาท)

ธนาคาร	2530	2531	2532	2533	2534
กรุงเทพ	30,184	33,488	35,004	37,427	35,201
กรุงไทย	22,226	25,544	25,828	23,215	21,186
กสิกรไทย	19,315	22,889	23,860	25,288	27,488
ไทยพาณิชย์	11,779	12,287	12,726	14,518	14,167
กรุงศรีอยุธยา	5,687	7,307	8,223	10,715	10,954
ทหารไทย	6,240	8,117	8,369	8,497	8,205
ศรีนคร	4,465	5,144	5,577	5,586	4,958
กรุงเทพพาณิชย์	4,826	5,100	5,335	5,225	4,605
มหานคร	6,178	6,804	7,007	7,747	3,695
นครหลวงไทย	6,844	7,267	8,049	8,433	8,505
เอเชีย	4,149	4,294	4,965	5,525	5,727
ไทยทุน	1,364	1,477	1,657	2,081	1,913
สหธนาคาร	2,125	2,181	2,212	2,404	2,302
นครธน	1,045	1,067	1,104	1,325	1,434
แหลมทอง	3,381	3,947	4,803	5,617	7,850

ที่มา งบดุลธนาคารพาณิชย์ไทยปี 2530-2534

ตารางที่ 2.3 สัดส่วนสิน เชื่อต่อปริมาณสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทย

ธนาคาร	2530	2531	2532	2533	2534
กรุงเทพ	0.79	0.79	0.77	0.82	0.86
กรุงไทย	0.61	0.62	0.67	0.78	0.78
กสิกรไทย	0.70	0.72	0.77	0.81	0.78
ไทยพาณิชย์	0.66	0.71	0.70	0.77	0.80
กรุงศรีอยุธยา	0.75	0.79	0.81	0.79	0.82
ทหารไทย	0.69	0.71	0.78	0.80	0.81
ศรีนคร	0.71	0.74	0.74	0.73	0.79
กรุงเทพพาณิชย์	0.70	0.72	0.78	0.82	0.83
มหานคร	0.68	0.70	0.77	0.81	0.84
นครหลวงไทย	0.66	0.72	0.72	0.75	0.78
เอเชีย	0.69	0.74	0.76	0.75	0.80
ไทยทุน	0.74	0.80	0.83	0.84	0.83
สหธนาคาร	0.71	0.70	0.76	0.79	0.80
นครธน	0.66	0.72	0.75	0.79	0.81
แหลมทอง	0.65	0.79	0.82	0.77	0.76

ที่มา งบดุลธนาคารพาณิชย์ไทยปี 2530-2534

ตารางที่ 2.4 สัดส่วนเงินลงทุนในหลักทรัพย์ต่อปริมาณสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ไทย

ธนาคาร	2530	2531	2532	2533	2534
กรุงเทพ	0.10	0.09	0.08	0.07	0.06
กรุงไทย	0.14	0.14	0.11	0.08	0.06
กสิกรไทย	0.14	0.14	0.11	0.09	0.08
ไทยพาณิชย์	0.13	0.11	0.09	0.07	0.06
กรุงศรีอยุธยา	0.10	0.10	0.09	0.08	0.07
ทหารไทย	0.11	0.11	0.09	0.08	0.06
ศรีนคร	0.11	0.11	0.10	0.08	0.06
กรุงเทพพาณิชย์	0.14	0.13	0.02	0.08	0.06
มหานคร	0.16	0.14	0.12	0.10	0.03
นครหลวงไทย	0.19	0.15	0.14	0.12	0.10
เอเชีย	0.16	0.13	0.13	0.12	0.10
ไทยทุน	0.12	0.10	0.08	0.07	0.05
สหธนาคาร	0.13	0.11	0.09	0.07	0.07
นครธน	0.13	0.09	0.07	0.09	0.06
แหลมทอง	0.12	0.11	0.09	0.09	0.05

ที่มา งบดุลธนาคารพาณิชย์ไทยปี 2530-2534

1) การค้ำประกันเพื่อการออกสินค้า (Shipping Guarantee) ในการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ ถ้าใบตราส่ง(Bill of Lading) ซึ่งใช้เป็นหลักฐานในการออกสินค้านั้นยังไม่ถึงลูกค้า แต่สินค้าของลูกค้าได้มาถึงท่าเรือแล้ว ในกรณีนี้ลูกค้าอาจขอให้ธนาคารออกหนังสือค้ำประกันการออกสินค้าให้แก่บริษัท เรือ เพื่อรับสินค้าจากท่าเรือ

2) การค้ำประกันเพื่อการปฏิบัติตามสัญญา (Performance Guarantee) ในการประกอบธุรกิจบางอย่างของลูกค้าธนาคาร เช่น การทำสัญญาก่อสร้างอาคาร การทำสัญญาขาย โดยปกติสัญญาฝ่ายว่าจ้าง หรือฝ่ายซื้อสินค้าจะเรียกร้องให้คู่สัญญาฝ่ายรับจ้างหรือฝ่ายขายสินค้า วางเงินสด เป็นประกันหรือให้มีการค้ำประกันโดยธนาคาร เพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติงานของลูกค้านั้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มิฉะนั้นคู่สัญญาอาจจะรับเงินมัดจำหรือเรียกร้องให้ธนาคารชดเชยค่าเสียหายภายในวงเงินที่ค้ำประกันไว้ เมื่อผิดสัญญาการค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญา เช่น การค้ำประกันการรับเหมาก่อสร้าง การค้ำประกันของประกวดราคา การค้ำประกันการชำระค่าภาษีของลูกค้าต่อกรมศุลกากร ฯลฯ ธนาคารจะคิดค่าธรรมเนียมออกหนังสือค้ำประกันจากลูกค้า

- การรับรองตัวแลกเงินและการรับรองอวัลตัวเงิน

การรับรองตัวเงิน คือ การที่ธนาคารพาณิชย์ เข้าผูกพันตนในฐานะ เป็นผู้จ่ายเงินตามตัวเงิน อันผู้เคยค้า หรือลูกค้าเป็นผู้สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงิน เมื่อธนาคารได้ลงลายมือในตัวเงินในฐานะผู้รับรอง และเป็นผู้ที่มีอำนาจลงนามของธนาคาร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 931 ย่อมผูกพันและรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ชั้นต้น กล่าวคือต้องมีการจ่ายเงินโดยมิให้ไล่เบี้ยเอาจากผู้สั่งจ่ายก่อน และมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชดเชยเงินคืนตามสัญญา ระหว่างลูกค้ากับธนาคาร ดังนั้นเมื่อธนาคารทำการรับรองตัวเงิน การรับรองจึงเป็นทั้งทรัพย์สินและหนี้สินของธนาคาร

- เลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการส่งสินค้าภายในประเทศ (Inland Letter of Credit) เป็นการทำเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการส่งสินค้าภายในประเทศ ซึ่งจะมีรายละเอียดเหมือนเลตเตอร์ออฟเครดิตต่างประเทศ แต่บางครั้งบริษัทผู้ค้ามีสาขาในประเทศไทย เช่น เมื่อลูกค้าคนไทยจะซื้อรถยนต์จากประเทศญี่ปุ่น ผู้ผลิตญี่ปุ่นบางแห่งจะกำหนดให้ผู้ซื้อเปิด

เลตเตอร์ออฟเครดิตกับสาขาในประเทศไทย

- การเข้าตู้รับภัย (Safe Deposit Box) สำนักงานสาขาของธนาคารพาณิชย์ โดยทั่วไปจะมีห้องมั่นคง ลูกค้ำที่มีทรัพย์สินมีค่า สามารถขอเข้าตู้รับภัยกับธนาคารโดยธนาคาร จะมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม เป็นรายปี

- เลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit) คือ ตราสารซึ่งปกติธนาคาร เป็นผู้ออก เพื่อแสดงว่าผู้ออกเลตเตอร์ออฟเครดิตตกลงจะชำระเงินจำนวนหนึ่ง ให้ผู้รับ ประโยชน์ เมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ในการออกเลตเตอร์ ออฟเครดิต ธนาคารจะทำหน้าที่เกี่ยวกับเอกสารเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับตัวสินค้า กล่าวคือ มีภาระ ผูกพันที่จะต้องชำระเงินตามสัญญา หากเอกสารต่าง ๆ ตรงกับเงื่อนไขที่กำหนด ธนาคารก็มี ภาระผูกพันที่จะต้องชำระเงินตามเงื่อนไข

- การค้ำประกันเพื่อการออกสินค้า (Shipping Guarantee) เมื่อลูกค้ำของ ธนาคารได้สั่งสินค้าจากต่างประเทศ โดยเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตผ่านธนาคาร ถ้าปรากฏ ว่าสินค้าได้มาถึงกรุงเทพแล้ว แต่ใบตราสารยังไม่ถึง ลูกค้ำขอให้ธนาคารออกหนังสือค้ำ ประกันการออกสินค้าต่อบริษัท เรือ เพื่อขอรับสินค้านั้นออกมาก่อนได้

- บัตรเครดิต (Credit Card) ในปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูงเนื่องจากทำรายได้ ให้ธนาคารได้มาก ธนาคารเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ จากผู้ถือบัตร ได้แก่ ค่าธรรมเนียมแรก เข้า ค่าธรรมเนียมรายปี หากผู้ถือบัตรชำระล่าช้าต้องเสียดอกเบี้ย นอกจากนี้ผู้ถือบัตรสามารถ เบิกเงินสดล่วงหน้า (Cash advance) ซึ่งเป็นการให้กู้ระยะสั้นผู้ถือบัตรต้องชำระภายใน ระยะเวลาประมาณ 1 เดือนโดยธนาคารจะคิดค่าธรรมเนียมร้อยละ 4 ส่วน ร้านค้าที่รับบัตร ธนาคารจะคิดส่วนลดจากร้านค้า

2.2 ต้นทุนของธนาคารพาณิชย์

ธุรกิจทุกประเภทต้องมีต้นทุนการผลิต เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ดำเนิน ธุรกิจประเภทให้บริการ ต้นทุนการผลิตของธนาคาร ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดจาก การดำเนินงาน ซึ่งอาจจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ดอกเบี้ยจ่าย และ

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ดอกเบี้ยเป็นสัดส่วนใหญ่ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดธนาคารพาณิชย์ ในระหว่างปี 2526 ถึงปี 2534 สัดส่วนของดอกเบี้ยจ่ายต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมด ของธนาคารพาณิชย์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ยกเว้นธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารศรีนคร และสหธนาคาร (ดูตารางที่ 2.5) สาเหตุที่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากมีการแข่งขันกันระหว่างธนาคารพาณิชย์ ทางด้านดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ทำให้ส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายของธนาคาร ลดลง ที่มาของค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์ ได้แก่

2.2.1 ต้นทุนประเภทดอกเบี้ยจ่าย

การที่ธนาคารมีเงินทุนที่ให้กู้ยืมแก่บุคคล องค์กรธุรกิจ ต่างๆ เงินทุนเหล่านั้นธนาคารได้มากจากการระดมเงินออมจากประชาชน หรือกู้ยืมจากต่างประเทศ ในกรณีที่เงินให้กู้ยืม สูงกว่าเงินฝาก ที่มาของเงินทุนของธนาคารที่สำคัญ ได้แก่

2.2.1.1 เงินฝาก ธนาคารพาณิชย์สามารถปล่อยสินเชื่อ ได้มากน้อย เพียงใดขึ้นอยู่กับเงินทุนของธนาคาร ดังนั้นเงินฝากจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องพยายามระดมให้ได้มากที่สุด เงินฝากโดยทั่วไปแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ

- เงินฝากจ่ายคืนเมื่อทวงถาม (Demand Deposit) คือเงินฝากที่ธนาคาร มีพันธะที่จะต้องจ่ายคืนให้แก่ลูกค้า เมื่อเรียกร้องหรือตามคำสั่งด้วยการใช้เช็คในการถอน เงินฝากประเภทนี้ธนาคารจะไม่จ่ายดอกเบี้ยลูกค้า และจะมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย เนื่องจากลูกค้าไม่คงเงินฝากไว้ในบัญชีมาก

- เงินฝากประเภทออมทรัพย์ (Saving Deposit) เป็นเงินฝากที่ส่งเสริม ให้ประชาชนออมเงินกันมากขึ้น เงินฝากประเภทนี้จะใช้สมุดคู่ฝากในการฝากถอนเงิน ธนาคารพาณิชย์จะจ่ายดอกเบี้ยให้เงินฝากออมทรัพย์ตามอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด สำหรับเงินฝากออมทรัพย์ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาฝาก จะมีตัวอย่างลายมือชื่อผู้ถอนเงินติดไว้ ผู้ฝากสามารถนำสมุดคู่ฝากไป เบิกถอนต่างสาขาได้

- เงินฝากประจำ (Fixed Deposit) หรือเงินฝากแบบมีระยะเวลา (Time Deposit) เงินฝากประเภทนี้ผู้ฝากมีวัตถุประสงค์เพื่อหาผลตอบแทน เนื่องจากให้ดอกเบี้ย

ตารางที่ 2.5 สัดส่วนของค่าใช้จ่ายที่เป็นดอกเบี้ยต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมด (ร้อยละ)

ธนาคาร	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534
กรุงเทพ	79.54	81.48	81.55	78.93	73.75	74.37	77.40	79.74	82.29
กรุงไทย	78.83	80.78	81.78	78.55	74.02	72.99	77.90	80.69	83.83
กสิกรไทย	76.31	65.83	78.11	77.52	71.26	70.45	75.65	79.09	81.82
ไทยพาณิชย์	74.95	75.55	77.72	76.63	71.45	71.84	72.11	76.18	68.72
กรุงศรีอยุธยา	79.47	81.35	81.39	79.63	73.19	75.30	78.71	81.60	83.53
ทหารไทย	68.42	53.50	76.80	74.31	70.44	72.65	75.68	79.22	82.57
มหานคร	81.85	83.81	85.49	83.29	77.78	82.07	84.22	86.79	89.30
กรุงเทพพาณิชย์	78.21	57.51	72.40	82.52	76.23	73.24	76.38	81.87	84.91
นครหลวงไทย	80.33	78.31	77.13	82.45	73.10	79.31	80.72	82.68	84.48
ศรีนคร	78.06	84.14	80.95	81.91	43.48	75.94	79.98	81.87	69.98
เอเชีย	73.80	78.60	79.74	77.66	73.49	73.93	78.05	78.50	81.72
ไทยทุน	78.88	95.89	95.32	95.82	94.47	95.32	95.51	96.03	96.40
สหธนาคาร	75.60	78.61	80.03	76.86	70.41	69.07	72.97	77.77	68.36
นครธน	79.21	80.32	80.96	78.54	70.99	72.42	77.58	90.71	90.79
แหลมทอง	82.13	81.65	75.19	80.58	77.37	75.21	80.98	69.78	79.81

ที่มา จากงบดุลและงบกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์

เบี้ยสูง ธนาคารพาณิชย์จะมีเงินฝากประเภทนี้มากที่สุด

2.2.1.2 เงินทุนที่ได้จากการกู้ยืม (Borrowing) ในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ บางครั้งอาจจำเป็นต้องอาศัยเงินจากสถาบันการเงินทั้งในและนอกประเทศ โดยวิธีการกู้ยืม เช่น เพื่อใช้ดำรงเงินสดสำรอง ปรับปรุงฐานะสภาพคล่อง หรือใช้หมุนเวียนในกิจการ เป็นต้น แหล่งการกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ จำแนกตามประเภทของผู้ให้กู้ยืม ได้แก่

- การกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อธนาคารพาณิชย์มีความจำเป็นต้องกู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย สามารถกู้โดยใช้ พันธบัตรรัฐบาล หรือหลักทรัพย์ที่รัฐบาลรับประกัน เป็นประกัน หรือโดยการขายตั๋วเงิน โดยเฉพาะกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสนับสนุน ธนาคารพาณิชย์ไม่จำเป็นต้องใช้เงินของตนเอง เพื่อให้เครดิตแก่กิจการประเภทนี้ แต่อาจจะขอกู้ยืมเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย ในรูปขายตั๋วสัญญาใช้เงิน ซึ่งธนาคารพาณิชย์จะได้ผลประโยชน์จากส่วนเหลือในการเรียกเก็บดอกเบี้ย

- การกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นในประเทศ ซึ่งอาจเป็นการกู้ในระยะยาวมีกำหนดเวลาชำระคืน กู้ในลักษณะการกู้ยืมเพื่อเรียก (Call loan) ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระคืน แต่มีเงื่อนไขว่าถ้าธนาคารผู้ให้กู้ต้องการจะเรียกคืน ต้องแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน อัตราดอกเบี้ยของเงินให้กู้ยืมประเภทนี้จะขึ้นลงตามสภาพเงินเหลือใช้หรือขาดแคลนของระบบธนาคารพาณิชย์ หรือกู้ยืมลักษณะการกู้ยืมข้ามคืน (Overnight loan) เป็นการกู้ยืมเพียงวันเดียว โดยปกติเพื่อรักษารูานะเงินสดสำรอง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ชนิดนี้จะสูง

- การกู้เงินจากต่างประเทศส่วนใหญ่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยของตลาดเงินตราต่างประเทศตลอดเวลา หากมีอัตราต่ำกว่าในประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์จึงมักแสวงหาสินเชื่อกิจการจากธนาคารตัวแทนในต่างประเทศ ธนาคารพาณิชย์มักจะกู้ยืมจากต่างประเทศ เพื่อหากำไรจากดอกเบี้ยและผลกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน

2.2.2 ต้นทุนในการดำเนินงาน ในการดำเนินธุรกิจทุกประเภท ต้องมีต้นทุน ซึ่งหากธนาคารสามารถลดต้นทุนส่วนนี้ลงได้ โดยที่ผลผลิตคงเดิม ธนาคารจะมีกำไรเพิ่มขึ้นได้ ต้นทุนเหล่านี้ประกอบด้วย

- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการพนักงาน ประกอบด้วย เงินเดือน ค่าจ้าง โบนัส ค่าเล่าเรียนบุตร สวัสดิการต่าง ๆ ของพนักงาน
- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอาคาร ค่าซ่อมบำรุงอาคารสำนักงานต่าง ๆ
- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์ ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์สำนักงาน ค่าซ่อมบำรุง วัสดุสำนักงาน ฯลฯ
- ค่าธรรมเนียมและบริการ
- ค่าใช้จ่าย อื่น ๆ

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดจากการดำเนินงานของธนาคารจะเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกับการขยายบริการของธนาคารพาณิชย์ เช่นเดียวกันหากธนาคารพาณิชย์มีการเพิ่มปริมาณการให้บริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ออกหนังสือค้ำประกันมากขึ้น การให้เช่าตู้รับฝากเพิ่มขึ้น หรือเพิ่มบริการอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น รายได้จากการดำเนินงานจะเพิ่มขึ้น ดังนั้นรายได้จากการดำเนินงานเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของบริการต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย